

## POSTANOWIENIE

Dnia 6 kwietnia 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Krzysztof Strzelczyk (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Agnieszka Piotrowska

SSN Kazimierz Zawada

Protokolant Bożena Kowalska

w sprawie z powództwa Zakładów (...) "J." S.A. w J.  
przeciwko Skarbowi Państwa - Prezydentowi Miasta J.  
o ustalenie,  
na posiedzeniu jawnym w Izbie Cywilnej  
w dniu 6 kwietnia 2018 r.,  
na skutek zagadnienia prawnego  
przedstawionego przez Sąd Okręgowy w J.  
postanowieniem z dnia 6 listopada 2017 r., sygn. akt II Co (...),

"Czy po wejściu w życie art. 394<sup>2</sup> k.p.c. na postanowienie sądu okręgowego rozpoznającego w trybie art. 52 § 1 k.p.c. wniosek o wyłączenie sędziów sądu rejonowego zażalenie przysługuje do sądu apelacyjnego (art. 394 § 1 pkt 10 k.p.c.), czy do innego składu sądu okręgowego (art. 394<sup>2</sup> § 1 k.p.c.)?"

**odmawia podjęcia uchwały.**

### UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 12 maja 2017 r., sygn. akt I Co (...), Sąd Okręgowy w J. oddalił wniosek powoda o wyłączenie od rozpoznania sprawy sędziów Sądu Rejonowego w J. wymienionych w komparycji tego postanowienia, oddalił wniosek o wyłączenie sędziego Sądu Okręgowego w J. L. K. – O., odrzucił ponowny wniosek o wyłączenie sędziego Sądu Rejonowego w J. L. M. oraz wyłączył od rozpoznania sprawy sędziego Sądu Rejonowego J. S.

Powód wniósł zażalenie na to postanowienie zaskarżając je w całości. Zażalenie zostało skierowane do Sądu Apelacyjnego za pośrednictwem Sądu Okręgowego.

Akta sprawy po przekazaniu ich przez Sąd Okręgowy w J. do Sądu Apelacyjnego w (...) zostały dwukrotnie zwrócone. Z korespondencji między prezesem Sądu Okręgowego w J. a przewodniczącym wydziału w Sądzie Apelacyjnym w (...) wynika, że Sąd Apelacyjny uznał, iż właściwym do rozpoznania zażalenia jest Sąd Okręgowy w J.

Sąd Okręgowy w J., rozpoznając zażalenie, powziął poważne wątpliwości prawne, którym dał wyraz, występując z przedstawionym na wstępie zagadnieniem prawnym.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Sądowi Najwyższemu może zostać przedstawione do rozstrzygnięcia takie zagadnienie prawne, które powstało przy rozpoznaniu apelacji (art. 390 § 1 k.p.c.), co obejmuje zarówno zagadnienia prawne związane z dopuszczalnością apelacji, jak i zagadnienia prawne związane z jej zasadnością. Odpowiednio odnosi się to także do rozpoznania zażalenia (art. 397 § 2 zdanie pierwsze k.p.c.). Wymaganie, aby dane zagadnienie prawne powstało przy rozpoznaniu środka zaskarżenia oznacza jednak, że właściwy do jego przedstawienia Sądowi Najwyższemu jest tylko ten sąd, który jest właściwy do rozpoznania środka zaskarżenia, tj. zarówno oceny, czy środek ten jest dopuszczalny, jak i rozstrzygnięcia o jego zasadności. W sytuacji, w której dany środek zaskarżenia jest kierowany do określonego sądu jako właściwego do jego rozpoznania (sądu *ad quem*) za pośrednictwem sądu, który wydał zaskarżone orzeczenie (sądu *a quo*), zagadnienie prawne Sądowi Najwyższemu może przedstawić tylko sąd, do którego kierowany jest ten środek (sąd *ad quem*). Nie może to być sąd, za którego pośrednictwem środek zaskarżenia jest wnoszony (sąd *a quo*), gdyż sąd ten może być uprawniony tylko do badania dopuszczalności środka zaskarżenia (art. 370 k.p.c.), nie jest jednak uprawniony do oceny jego zasadności, a więc jego całościowego rozpoznania. W razie wniesienia zażalenia, z zagadnieniem prawnym do Sądu Najwyższego wystąpić może więc tylko sąd drugiej instancji, a nie może tego uczynić sąd

pierwszej instancji, za pośrednictwem którego apelacja jest wnoszona. Analogicznie rzecz się przedstawia, gdy jest wniesione zażalenie na postanowienie sądu pierwszej instancji (por. uzasadnienie postanowienia SN z 15 marca 2017 r., III CZP 109/17, nie publ.).

W niniejszej sprawie Sąd Okręgowy w J. wystąpił z zagadnieniem prawnym do Sądu Najwyższego w sytuacji, w której na postanowienie tego sądu i za jego pośrednictwem wniesione zostało zażalenie wyraźnie w jego treści kierowane do Sądu Apelacyjnego. Oznacza to, że Sąd Okręgowy był jedynie sądem *a quo*, podczas gdy sądem *ad quem* był Sąd Apelacyjny. Sąd Okręgowy nie był przy tym uprawniony do tego, aby - wbrew woli żalącego wyrażonej w treści jego zażalenia - potraktować je jako zażalenie kierowane do Sądu Okręgowego, a nie do Sądu Apelacyjnego. W tym stanie rzeczy stwierdzić należało, że Sąd Okręgowy nie był uprawniony do tego, aby na podstawie art. 390 § 1 k.p.c. przedstawić Sądowi Najwyższemu zagadnienia prawne do rozstrzygnięcia. Już samo to uzasadniało odmowę podjęcia uchwały.

W związku jednak z faktem, że Sąd Okręgowy w J. dwukrotnie zamierzał przekazać sprawę Sądowi Apelacyjnemu, lecz spotykał się z odmową tego Sądu, należy wskazać, że odmowa odpowiedzi na pytanie prawne wynika także z tego, że Sąd Okręgowy nie działał w tej sprawie jako sąd drugiej instancji, bez względu na treść kierowanego zażalenia.

Postanowienie sądu pierwszej instancji, którego przedmiotem jest oddalenie wniosku o wyłączenie sędziego jest zaskarżalne zażaleniem do sądu drugiej instancji (art. 394 § 1 pkt 10 k.p.c.). Natomiast zgodnie z art. 394<sup>2</sup> § 1 k.p.c., na postanowienie sądu drugiej instancji, którego przedmiotem jest m.in. oddalenie wniosku o wyłączenie sędziego, przysługuje zażalenie do innego składu tego sądu. Na postanowienie sądu drugiej instancji w przedmiocie oddalenia wniosku przysługuje zatem tzw. „zażalenie poziome”, kierowane do innego składu tego samego sądu. Stworzenie i wprowadzenie w 2011 r. nowego mechanizmu umożliwiającego weryfikację prawidłowości rozstrzygnięcia sądu odwoławczego, jak przyjmuje się w doktrynie, stanowiło efekt kompromisu między dążeniem do zapewnienia stronom prawa do zaskarżania niektórych postanowień sądu drugiej

instancji niekończących postępowania w sprawie oraz podejmowaniem wysiłków służących odciążaniu Sądu Najwyższego od konieczności weryfikowania postanowień wydawanych w kwestiach wypadkowych. Wprowadzenie możliwości wniesienia zażalenia poziomego było także efektem realizacji postulatów zgłaszanych w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego (wyrok TK z 2 czerwca 2010 r., SK 38/09, OTK-A 2010, nr 5, poz. 46).

Zgodnie z art. 52 § 1 k.p.c. o wyłączeniu sędziego rozstrzyga sąd, w którym sprawa się toczy, a gdyby sąd ten nie mógł wydać postanowienia z powodu braku dostatecznej liczby sędziów – sąd nad nim przełożony. Sąd przełożony nad sądem rozpatrującym sprawę rozstrzyga zatem o wyłączeniu sędziego wówczas, gdy zachodzi trudność ze skompletowaniem trzyosobowego składu sędziów zawodowych, którzy nie są objęci wnioskiem i co do których nie zachodzą przesłanki wyłączenia. Tak też stało się w sprawie, w której wystąpiono z pytaniem prawnym. W toku procesu prowadzonego w pierwszej instancji przed Sądem Rejonowym w J. z wnioskiem o wyłączenie wszystkich sędziów tego Sądu wystąpił powód. Wniosek ten musiał zatem rozpoznać na podstawie art. 52 § 1 k.p.c. Sąd Okręgowy w J. jako sąd przełożony. Jak przyjmuje się w orzecznictwie, w takim wypadku Sąd Okręgowy nie orzekał jako sąd drugiej instancji, gdyż postępowanie odwoławcze co do istoty sprawy jeszcze nie było prowadzone, lecz jako sąd pierwszej instancji, który stał się funkcyjnie właściwy do dokonania określonej czynności w postępowaniu wypadkowym w charakterze sądu pierwszej instancji (por. uchwała SN z 26 stycznia 2012 r., III CZP 86/11, OSNC 2012, nr 7-8, poz. 83). Jak wyjaśnił to Sąd Najwyższy, następuje w tym wypadku z mocy samej ustawy delegacja organu procesowego, nie mająca wpływu na zagadnienie funkcjonalnej właściwości sądu rozpoznającego sprawę (uchwała SN z 11 marca 1968 r., III CZP 12/68, OSNP 1968, nr 11, poz. 180). Na aktualność powyższego zapatrywania w żadnej mierze nie wpłynęło wprowadzenie instytucji zażalenia poziomego odnośnie do zaskarżania wybranych postanowień wydawanych w toku postępowania odwoławczego i kontrolowania ich w sposób wyłączający dewolutywność środka zaskarżenia.

Mając powyższe na względzie, tj. przyjmując, że Sąd Okręgowy w J. orzekał w przedmiocie wyłączenia sędziów Sądu Rejonowego jako sąd pierwszej instancji

nie ulega wątpliwości, że wniesione zażalenie na postanowienie sądu powinno zostać rozpoznane przez Sąd Apelacyjny w (...), który w tym wypadku działałby, w zakresie rozpoznania zażalenia, jako sąd drugiej instancji. W takim wypadku Sąd Okręgowy w J., jako sąd który nie rozpoznaje zażalenia, nie jest uprawniony do wystąpienia z zagadnieniem prawnym do rozstrzygnięcia przez Sąd Najwyższy. Z zagadnieniem takim mógłby zatem wystąpić Sąd Apelacyjny w (...), jeśli wątpliwość ta ujawniałby się przy rozpoznawaniu wniesionego zażalenia.

Z tych względów, na podstawie art. 61 § 1 ustawy z dnia 23 listopada 2002 r. o Sądzie Najwyższym (jedn. tekst: Dz. U. z 2016 r. poz. 1254 z późn. zm.), Sąd Najwyższy postanowił, jak w sentencji.

r.g.